

Gender-stereotypische denkbeelden van ouders in relatie met leeftijd, opleidingsniveau en gezinssamenstelling

Masterscriptie

Child and Family Studies

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Universiteit Leiden

December 2011

Lisanne C. Blaak

Eerste begeleider: S.R. van Berkel, MSc.

Tweede begeleider: Dr. M.G. Groeneveld

Voorwoord

Al lange tijd heb ik interesse in gezinssituaties van kinderen. Door mijn werk als leerkracht op een basisschool zie ik verschillen tussen kinderen die onder andere ontstaan zijn door thuissituaties en andere omgevingsfactoren. Deelname aan dit onderzoek bood mij een mooie gelegenheid om bij veel gezinnen binnen te kijken en de omgang tussen ouder en kind te observeren. Door tijdens huisbezoeken te focussen op gender-stereotypische denkbeelden werd ik me ervan bewust dat ouders veel gender-stereotypische beslissingen (moeten) nemen en handelingen verrichten die hun kinderen (on)bewust meekrijgen. Met het schrijven van mijn scriptie is een einde gekomen aan mijn master Child and Families Studies. Een aantal mensen wil ik graag bedanken voor de begeleiding en steun die zij mij gegeven hebben tijdens de laatste fase van mijn studie. Allereerst wil ik mijn begeleiders S.R. van Berkel, MSc en Dr. M.G. Groeneveld bedanken voor de vele feedback die ik heb mogen ontvangen. Tevens wil ik mijn medestudenten en andere onderzoeksassistenten bedanken voor hun sociale steun tijdens mijn onderzoek en schrijfproces. Collega's van montessorischool De Kleine Prins wil ik bedanken voor hun flexibiliteit en inlevingsvermogen. Ten slotte wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun vertrouwen en geduld.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
Introductie	5
Genderspecifiek opvoeden	5
Gender-stereotypisch (spel)gedrag van kinderen	6
Complexiteit van speelgoed	8
Opleiding en leeftijd	8
Gezinssamenstelling	9
Deze studie	11
Methode	13
Steekproef.....	13
Procedure.....	13
Meetinstrumenten	13
Vragenlijst	14
Computertaak	14
Analysemethoden	15
Resultaten	17
Descriptieve analyses	17
Data-inspectie	18
Impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden	18
Vaders en moeders	19
Voorspellers van gender-stereotypische denkbeelden	21
Opleidingsniveau.....	24
Conclusie en discussie	27
Impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden	27
Vaders en moeders	28
Gezinssamenstelling	28
Opleidingsniveau en leeftijd van ouders	29
Limitaties en vervolgonderzoek	30
Slotconclusie	31
Referenties	33

Samenvatting

Doelstelling De impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders met twee kinderen zijn onderzocht en in verband gebracht met de leeftijd en het opleidingsniveau van ouders. **Methode** De steekproef van 100 gezinnen is onderdeel van een grootschaliger onderzoek die bestaat uit 390 gezinnen. Alle participerende gezinnen bestonden uit vader, moeder en twee kinderen (twee jongens, twee meisjes of een jongen en een meisje). Alle jongste kinderen hadden de leeftijd van 12 maanden, de oudste kinderen waren tussen de 2,5 en 3,5 jaar. De expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders zijn gemeten door middel van de vragenlijst Childrearing Sex Role Attitude Scale (CRSRAS; Adapted from Burge, 1981). De impliciete gender-stereotypische denkbeelden zijn gebaseerd op verschillen in reactietijd, voortkomend uit de Gender-Carrière Impliciete Associatie Test. **Resultaten** De expliciete gender-stereotypische denkbeelden van beide ouders correleren significant met elkaar, tevens hebben vaders sterkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden dan moeders. Uit de regressieanalyse blijkt dat het hebben van een meisje als jongste kind zwakkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden voorspelt bij ouders dan het hebben van een jongen als jongste kind. Daarbij blijken jongere vaders sterkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden te hebben dan oudere vaders. Het opleidingsniveau van moeders beïnvloedt als moderator de relatie tussen leeftijd en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders. **Conclusie** Gezinsfactoren zoals geslacht van het jongste kind en de leeftijd en het opleidingsniveau van ouders blijken van invloed te zijn op gender-stereotypische denkbeelden van ouders. De gender-stereotypische houding van ouders komt dus niet enkel voort uit eigen opvoeding of persoonlijkheid van de ouder, maar wordt ook beïnvloed door externe (gezins)factoren. Deze factoren zijn de oorzaak van verschillen tussen vaders en moeders binnen één gezin en tussen ouders uit verschillende gezinnen.

Sleutelwoorden: gender-stereotypen, denkbeelden, ouders, gezinsfactoren, leeftijd, opleiding

Introductie

Vanuit ontwikkelingsperspectief heeft de thuissituatie van kinderen veel invloed op de socialisatie van kinderen, waarbij opvoeding door beide ouders en gezinssamenstelling een belangrijke rol spelen (Lytton & Romney, 1991). Hoewel beide ouders van belang zijn, is de deelname van vaders in wetenschappelijk onderzoek naar opvoeding pas de afgelopen decennia langzaam in opkomst gekomen. Voorheen waren vaders hierin sterk ondervertegenwoordigd (Barber, Stolz & Olsen, 2005). Verschillen in de ontwikkeling van sociaal gedrag van kinderen komen tot stand door verschillen in interactiepatronen binnen het gezin. De relaties tussen ouders en hun kinderen en tussen kinderen onderling worden mede beïnvloed door geslachtsverschillen. Zo laten kinderen die met iemand spelen van hetzelfde geslacht hogere niveaus van sociaal gedrag zien dan kinderen die met iemand spelen van het andere geslacht (Maccoby, 1990). Maccoby (1990) is van mening dat deze verschillen tussen jongens en meisjes in gedrag en ontwikkeling die ontstaan in de kindertijd, in verband staan met relaties die zij als volwassenen aangaan. Deze studie onderzoekt de houding van ouders ten opzichte van gender-stereotypisch opvoeden. Naast gender-stereotypische denkbeelden van ouders zal de invloed van gezinssamenstelling, opleidingsniveau en leeftijd van de ouders onderzocht worden.

Genderspecifiek opvoeden

Overtuigingen van ouders zijn van groot belang voor de manier waarop ouders hun kinderen benaderen. Door het uiten van gedachten en gedragingen oefenen zij invloed uit op het (gender-stereotypische) bewustzijn van hun kinderen (Freeman, 2007). Slaby en Frey (1975) spreken van drie fasen die een kind doorloopt tot het moment waarop het een compleet beeld heeft van gender-identiteit. De eerste fase omvat het leren kennen van het eigen geslacht en het identificeren en benoemen van het andere geslacht. Gedurende de tweede fase leert het kind dat gender niet veranderlijk is over tijd (stabiliteit). Tijdens de laatste fase leert het kind dat gender niet veranderlijk is door oppervlakkige veranderingen in uiterlijke kenmerken of activiteiten (consistentie) (Slaby & Frey, 1975). Het begrijpen van de gender-identiteit wordt onder andere gevormd door het observeren van de omgeving. Deze identiteit is uiteindelijk een goede voorspeller voor de aandacht die het kind heeft voor bepaalde aspecten, zoals het interesse hebben voor genderspecifiek speelgoed. De invloed van ouders die zij na en tijdens de totstandkoming van de gender-identiteit hebben, is afhankelijk van de gender-stereotypische houding die zij aannemen, wat gedeeltelijk onbewust gebeurt. Deze stereotypische houding van ouders speelt een rol in de ontwikkeling van het gender-

stereotypische bewustzijn van hun kinderen (Grusec & Hastings, 2007). Hoe traditioneler ouders zijn in hun houding tegenover genderrollen, hoe groter de kennis van kinderen is over gender-stereotypen. Uit onderzoek is gebleken dat de houding van vaders vaak meer gender-stereotypisch is dan de houding van moeders (Turner & Gervai, 1995). Eveneens concluderen Turner en Gervai (1995) op basis van hun onderzoek dat het geslacht van de kinderen een rol speelt in uitkomsten naar gender-stereotypische denkbeelden van ouders. Vaders van dochters blijken flexibeler te zijn in het loslaten van gender-stereotypische interpretaties dan vaders van zonen. Opvallend was dat verschillende gezinssamenstellingen geen verschillen opleverden in de scores van moeders. Hoe sterker de gender-stereotypische denkbeelden van ouders zijn, hoe meer kennis de kinderen hebben van genderrollen, waarbij de insteek van vaders het grootste effect heeft. Dit was het resultaat van een studie met 161 vierjarige kinderen en hun ouders over de overtuigingen, houdingen, gedragingen en verdeling van zorgtaken. Een kanttekening bij deze studie is dat bij de analyses naar gender-effecten heterogene gezinnen (gezinnen met een jongen en een meisje) werden uitgesloten (Turner & Gervai, 1995).

Snow, Jacklin en Maccoby (1983) ontkennen de grote invloed van ouders op gender-stereotypisch gedrag van kinderen. Uit hun studie concluderen zij dat ouders enkel gender-stereotypisch gedrag uiten als reactie op het gender-stereotypische gedrag van hun eenjarige kind. Zo blijken jongens en meisjes al op eenjarige leeftijd van elkaar te verschillen in de voorkeur voor genderspecifiek speelgoed. De ontwikkeling van gender-identiteit van het kind, die al op zeer jonge leeftijd begint, zou bepalend zijn voor de eigen voorkeur en gedragingen. De visie van Snow et al. (1983) dat gender-stereotypische denkbeelden voortkomen uit het innerlijk van het kind, wordt in dit onderzoek niet (geheel) ondersteund. Deze studie gaat er vanuit dat vroeg merkbare verschillen tussen jongens en meisjes tot stand komen door omgevingsfactoren die de gender-identiteit van het kind beïnvloeden. Wanneer ouders weten wat het geslacht van het kind is, begint de aanschaf van gender-stereotypische kleding, speelgoed en verzorgingsitems. Al direct vanaf de geboorte zijn kinderen dus omgeven met informatie die verschillende verwachtingen en gedragingen voorschrijft voor gedrags- en identiteitsaspecten voor beide geslachten (Dragowski, Scharrón-del Río & Sandigorsky, 2011).

Gender-stereotypisch (spel)gedrag van kinderen. In veel onderzoek naar gender-stereotypen staat het (vrije) spel van het kind centraal omdat het observeren van spelsituaties een goede manier is om de ontwikkeling van kinderen in beeld te brengen (Cherney & Dempsey, 2011). De vroege voorkeur van het kind (en ouders) voor bepaald speelgoed blijkt

uit empirische studies waarbij kinderen geobserveerd werden. In een ruimte waarin zowel jongens, meisjes als neutraal speelgoed beschikbaar was, blijken jonge kinderen van drie tot vijf jaar zelf stereotypisch speelgoed en activiteiten te verkiezen. Jongens hebben meer speelgoed dat gerelateerd is aan sport, gereedschap en voertuigen. Meisjes hebben meer poppen, verzonden karakters zoals denkbeeldige vrienden, huishoudspullen, sieraden en hun speelgoed is vaak roze of felgekleurd (Pomerlau, Bolduc, Malcuit & Cosette, 1990). De aansporing van een volwassene om het kind met bepaald speelgoed (neutraal of (contra-) genderspecifiek) te laten spelen, speelt daarbij wel een rol, maar is niet doorslaggevend op de eigen speelgoedkeuze van het kind (Wood, Desmaris & Gugula, 2002). Uit een kleinschalig onderzoek naar speelgedrag en voorkeuren van kinderen van vier tot tien jaar blijkt de invloed van ouders echter niet zo bescheiden als Wood et al. (2002) suggereren. De speelpatronen van de kinderen veranderden wanneer een van de ouders binnenkwam in de ruimte waar ze daarvoor alleen aan het spelen waren. Ondanks het gebrek aan grote verschillen, was het opvallend dat jongens die tijdens de 15-minuten durende observatie enthousiast met een pop speelden, bij binnenkomst van een van de ouders de pop weggooiden en direct een vrachtauto pakten (Green, Fuller, Rutley & Hender, 1972). Dit impliceert dat kinderen graag willen voldoen aan de verwachtingen van hun ouders. Caldera, Huston en O'Brien (1989) onderschrijven dat het willen voldoen aan de verwachtingen van ouders met betrekking op speelgoedkeuze, naast eigen voorkeur, een mogelijke uitleg is waarom kinderen langer en liever spelen met gender-eigen speelgoed. Ouders uiten subtiele tekenen van hun speelgoedvoorkeur door meer betrokken en positiever te reageren op gender-stereotypisch speelgoed. Zo kopen ouders vaker gender-stereotypisch speelgoed dan contra-stereotypisch speelgoed en spelen intenser met speelgoed wat zij acceptabel vinden voor hun kind. Vooral vaders hebben sterk de neiging om het spel van hun kinderen met stereotypisch speelgoed te versterken, in tegenstelling tot non-stereotypisch speelgoed (Caldera et al., 1989).

Naast de aanschaf en aanmoediging van gender-stereotypisch speelgoed blijken ouders gender-stereotypisch gedrag te uiten door meisjes vaker agressief gedrag te verbieden en ze meer te vertroetelen (Lytton & Romney, 1991). Ook uit de observatiestudie van Caldera et al. (1989) waarbij ouders met hun zoon of dochter zes keer vier minuten lang met neutraal, meisjes en jongensspeelgoed moesten spelen, blijken verschillen te bestaan tussen de benadering van jongens en meisjes, onder andere in de betrokkenheid en verbale interactie tussen ouders en hun kind. De onderzoekers koppelen deze verschillen aan het geslacht van het kind en aan het soort speelgoed maar ook aan het geslacht van de ouder (Caldera et al., 1989). Zo laten ouders meer betrokkenheid zien bij het spel van hun kind wanneer het kind

speelt met contra-genderspecifiek speelgoed. Moeders zijn meer betrokken bij neutraal- en meisjesspeelgoed en vaders meer bij jongensspeelgoed. Opvallend is dat moeders, meer dan vaders, vaker dichtbij hun kind zitten wanneer het kind speelt met meisjesspeelgoed dan wanneer het speelt met jongensspeelgoed.

Complexiteit van speelgoed. Uit onderzoek blijkt meisjesspeelgoed het hoogst te scoren op complexiteit. In het onderzoek van Cherney, Kelly-Vance, Glover, Ruane en Ryalls (2003) werd de complexiteit van het speelgoed beoordeeld door observatie van logische opeenvolgende handelingen en korte zinnen die een kind tijdens het vrije spel gebruikte. Simplistisch spel, zoals een fotocamera gebruiken voor het nemen van foto's van verschillende objecten, scoorde laag. Complex speelgoed lokt het kind uit om een aantal handelingen in chronologische volgorde te combineren, als een episode. De onderzoekers beschrijven als voorbeeld van een (complexe) episode een speelscène waarin een kind een pop kleren aantrekt, de pop aan tafel neerzet, thee maakt en vervolgens deze thee geeft aan de pop. Omdat jongens sterk geneigd zijn om met genderspecifiek speelgoed te spelen en meisjesspeelgoed vermijden, hebben zij een hoger risico om complex speelgedrag mis te lopen (Cherney et al., 2003). Dit bleek uit onderzoek waarin meisjes-, jongens-, en neutraal speelgoed geëvalueerd is naar complexiteit op een schaal van 1 tot 4. De gender-stereotypische insteek van ouders, die het kind beïnvloedt in onder andere zijn of haar speelgoedkeuze, kan dus (onbewust) tot verschillende positieve en negatieve effecten leiden. In de studie van Caldera et al. (1989) werden eveneens tussen de drie categorieën speelgoed (meisjes, jongens en neutraal) significante verschillen gevonden: zo zou meisjesspeelgoed ouders meer uitlokken tot het stellen van vragen en het bijbrengen van (nieuwe) informatie. Dit is in overstemming met onderzoek naar verbaliteit en reacties tijdens spelsituaties, waarbij ouders meer coöperatief verbaal zijn bij meisjes dan bij jongens. Zowel moeders als vaders bleken meer controlerend en meer assertief bij jongens dan bij meisjes (Lindsey, Cremeens & Caldera, 2010).

Opleiding en leeftijd

De afgelopen vijftig jaar heeft zich een trend ontwikkeld waarin de rolverdeling tussen vader en moeder is veranderd (Hildebrandt & Littig, 2006). De arbeidsparticipatie van moeders met kinderen is sterk gegroeid. De rolpatronenverandering zet zich de laatste tien jaar aanhoudend voort: in 2000 werkten 80% van de vaders met minderjarige kinderen 35 uur of meer. Tien jaar later is dat percentage met 5% gedaald. Het percentage parttime werkende vaders is de laatste 10 jaar gestegen (CBS, 2011). In veel gezinnen is nu sprake van een

gecombineerde werkweek van beide ouders, de zorg voor de kinderen wordt vaker tussen de ouders verdeeld (Coltrane, 2001). Uit eerdere studies blijkt dat werkende moeders een mildere houding aannemen in hun opvattingen over gender-stereotypen dan niet-werkende moeders (Kulik, 2002). Kulik (2002) concludeert uit zijn studie dat hoe hoger een van de ouders opgeleid is, hoe zwakker zijn of haar gender-stereotypische denkbeelden zijn en hoe liberaler de kinderen tegenover genderrollen staan. Ondanks de correlatie tussen het opleidingsniveau van beide ouders is het opvallend dat vooral het opleidingsniveau van moeder bepalend is voor de opvattingen van beide ouders en hun kinderen. Hoe hoger de moeder opgeleid is, hoe milder haar man is in zijn opvattingen over gender-stereotypen, zelfs milder dan de moeder zelf (Kulik, 2002).

De aanwezigheid en beschikbaarheid van de ouder staat in relatie met de band die de ouder met zijn of haar kinderen kan ontwikkelen (Lamb, 1997). Naast de hoeveelheid tijd die beide ouders aan de kinderen besteden, zijn opvattingen over traditionele rolpatronen van invloed op de opvoeding van kinderen, waarin de leeftijd van de ouder een rol kan spelen. Oudere ouders zijn geneigd zich meer vast te houden aan de conservatieve taakverdeling en gewoonten, waardoor vader minder tijd heeft voor zijn kinderen en waarbij zijn betrokkenheid afhankelijk is van de emotionele support van moeder (Lamb, 1997; O'Donnel, 2001). Onderzoek naar de continuïteit van opvoeden tussen generaties levert bewijs dat veranderingen van opvattingen in de samenleving discontinuïteit veroorzaken (Littlewood, 2009). Veranderingen in rolpatronen in de maatschappij door de tijd zouden dus kunnen zorgen voor een verandering in de visie op genderdifferentiatie in de opvoeding. Lytton en Romney (1991) vonden in hun reviewstudie echter onvoldoende bewijs dat huidige ouders zwakkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan de ouders van vroeger.

Gezinssamenstelling

Onderlinge banden tussen de verschillende gezinsleden zijn van invloed op de genderspecifieke ontwikkeling van kinderen (Lovas, 2005). De vorming van deze banden heeft deels te maken met de onderlinge verhoudingen van de gezinsleden en de tijd die gezinsleden met elkaar doorbrengen. Ondanks dat vaders gemiddeld tegenwoordig meer tijd besteedt aan zijn gezin, ligt de verzorgingstaak voor de kinderen nog hoofdzakelijk bij moeder (Parke & Buriel, 2001). Vaders besteden echter meer tijd aan het spelen met hun kinderen dan moeders. Desondanks zijn het de kinderen onderling die een grote hoeveelheid tijd besteden aan directe (spel)interactie. Een deel van de sociale ontwikkeling wordt gevormd door deze momenten en de manier waarop broertjes en zusjes met elkaar omgaan. Er is weinig bekend

over de invloed van verschillende gezinssamenstellingen op het gezinsfunctioneren doordat in het meeste onderzoek naar relaties binnen gezinnen de nadruk op de ouder-kind relatie ligt en voornamelijk gezinnen met één kind of kinderen van eenzelfde geslacht (homogene gezinnen) betrokken worden. De studie van Shanahan, McHale, Croutier en Osgood (2007) waarin 201 gezinnen deelnamen is hierop een uitzondering, uit hun longitudinale studie blijken verschillen in de hoeveelheid warmte die kinderen krijgen van hun ouders. Eerstgeborenen gaven middels persoonlijke vragenlijsten aan meer warmte te hebben ontvangen dan hun jongere broertje of zusje. Meisjes, en dan vooral eerstgeborene meisjes met een jonger broertje, ontvingen de meeste moederlijke warmte. Voor de ontvangen warmte van vader geldt dit andersom: vaders gaven de meeste warmte aan hun eerstgeboren zoon wanneer hun tweede kind een meisje was. Shanahan et al. (2007) concludeerden op basis van hun onderzoek dat geslacht van ouder en kind en plaats in de kinderrij van invloed is op de relatie die ouder en kind kunnen opbouwen.

Uit het onderzoek van Baumrind (1989) bleek dat in gezinnen met ten minste één meisje sprake is van minder agressiviteit dan in gezinnen zonder meisjes. Dit wordt bevestigd in een studie waarin 237 moeders met hun één tot vierjarige kinderen geobserveerd en beoordeeld werden op agressiviteit. Jongens lieten bij dit onderzoek hogere niveaus van lichamelijke agressie zien dan meisjes (Mesman et al., 2008). Naast verschillen in gedrag tussen jongens en meisjes zijn er verschillen in de manier waarop ouders reageren op zonen en dochters. Een studie naar de interactie van 57 moeders en hun 12-maanden oude kind wijst uit dat moeders van dochters hun kind minder helpen met lichamelijke activiteiten dan moeders van zonen. Moeders zijn negatiever en laten meer lichamelijke hulp zien bij het aanleren van vaardigheden bij hun zonen dan bij hun dochters (Maccoby, Snow & Jacklin, 1984). Bovendien reageren moeders verschillend op jongens en meisjes wanneer zij identiek gedrag uiten. Zo blijken moeders vaker met hun zoon in een negatieve coërcieve cyclus te belanden dan met hun dochter. Of de aanleiding van deze cyclus bij de moeder of bij de zoon ligt, is niet bekend (Maccoby, et al., 1984). Er is geen eenduidig bewijs gevonden over hoe vaders en moeders omgaan met de emoties van hun kinderen. De studie van Baker, Fenning en Crnic (2010) resulteert in significante verschillen in negatieve expressie tussen ouders in een gezin met een achtjarig kind, waarbij moeders negatiever zijn dan vaders. Eerder onderzoek toont aan dat vaders emoties van vijf- en zesjarige kinderen vaker bestraffen en minder vaak aanmoedigen in vergelijking met moeders (McElwain, Halberstadt, & Volling, 2007).

In een studie naar de onderlinge band tussen zowel vader-kind en moeder-kind werd onder andere de emotionele beschikbaarheid van de ouder getest. De emotionele

beschikbaarheid in de relatie tussen moeders en dochters blijkt het grootst, de emotionele beschikbaarheid van vaders richting hun zonen is het kleinst (Lovas, 2005). Dit blijkt uit observaties die verricht zijn naar speel- en opruimgedrag van ouders en hun tweejarige kind. Moeders blijken sensitiever dan vaders, de meeste sensitiviteit werd gevonden binnen een moeder-dochter relatie, de minste bij een vader-zoon relatie. Uit deze studie blijkt dat het geslacht van het kind meer doorslaggevend is voor verschillen tussen onderlinge relaties en houdingen dan geslachtsverschillen van de ouder, jongens worden minder sensitief benaderd dan meisjes. Mogelijke samenhang tussen de ouders binnen één gezin werd niet onderzocht.

Deze studie

In deze studie staat de relatie tussen genderspecifiek opvoeden door ouders, de gezinssamenstelling en de leeftijd van ouders centraal. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de impliciete en expliciete stereotypische denkbeelden van ouders. Impliciete stereotypische denkbeelden zijn overtuigingen van ouders die onbewust tot uiting komen, bijvoorbeeld de rol van moeder in het huishouden. Onder expliciete stereotypische denkbeelden worden overtuigen en meningen verstaan die rechtstreeks en bewust geuit worden, bijvoorbeeld de mening van ouders ten opzichte van balletles voor hun zoon. Aan de hand van de gemeten impliciete- en expliciete gender-stereotypische denkbeelden wordt gezocht naar een antwoord op de onderzoeksvraag of er een verschil in gender-stereotypische denkbeelden is tussen vaders en moeders. Verwacht wordt dat vaders sterkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan moeders. De uitkomsten worden vergeleken voor gezinnen met verschillende gezinssamenstellingen, namelijk gezinnen met twee meisjes, gezinnen met twee jongens, gezinnen met als oudste kind een meisje en als jongste een jongen en gezinnen met als oudste kind een jongen en als jongste kind een meisje. Is er een verschil in gender-stereotypische denkbeelden tussen ouders van verschillende gezinssamenstellingen? Verwacht wordt dat een ouder van een heterogeen gezin, minder waarde hecht aan gender-stereotypen dan een ouder van een homogeen gezin. Op basis van de studie van Lovas (2005) wordt verwacht dat het geslacht van zowel de eerste- als tweedegeborene een rol speelt in de gender-stereotypische denkbeelden van ouders. Vermoed wordt dat vaders van gezinnen met als oudste kind een zoon sterkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan vaders waarvan het eerstgeboren kind een meisje is. Voor moeders wordt een omgekeerd verband verwacht. Ook de invloed van het jongste kind speelt naar verwachting een rol in de gender-stereotypische denkbeelden van ouders.

Naast gezinssamenstelling worden stereotypische denkbeelden in verband gebracht met de leeftijd van ouders. Speelt de leeftijd van vaders en moeders een rol in gender-stereotypische denkbeelden? Verwacht wordt dat oudere ouders sterkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan jongere ouders. Het opleidingsniveau van beide ouders wordt in analyses meegenomen om te toetsen of het opleidingsniveau de relatie tussen leeftijd en gender-stereotypische denkbeelden beïnvloedt. De resultaten van dit onderzoek moeten antwoord geven op de vraag of gezinssamenstelling, het geslacht en leeftijd van de ouder factoren zijn die de mate van een genderspecifieke opvoeding beïnvloeden.

Methode

Steekproef

Dit onderzoek maakt gebruik van de gegevens van 100 gezinnen, wat een selectie is van de 390 gezinnen uit de vierjarige studie 'Boys will be boys' van de afdeling Algemene en Gezinspedagogiek van de Universiteit Leiden. Alle participerende gezinnen bestaan uit een vader, een moeder en twee kinderen. De steekproef bestaat uit 100 gezinnen die ingedeeld kunnen worden in vier groepen: (1) 25 gezinnen met twee zonen, (2) 25 gezinnen met twee dochters, (3) 25 gezinnen waarvan het oudste kind een zoon is en het jongste kind een dochter, en (4) 25 gezinnen waarvan het oudste kind een dochter is en het jongste kind een zoon. Het eerste huisbezoek vindt de week na de eerste verjaardag van het jongste kind plaats. Het verschil in leeftijd tussen het jongste en het oudste kind bedraagt 18-30 maanden. Alle gezinsleden hebben een Nederlandse nationaliteit en hebben Nederlands als voertaal. Gezinnen waarvan één of meerdere gezinsleden een ernstige psychische of fysieke handicap heeft, worden uitgesloten.

Procedure

Via gemeenten zijn demografische gegevens van gezinnen verkregen. De gezinnen, uit het westelijke deel van Nederland, zijn vervolgens via brieven benaderd. Na instemming is er telefonisch een afspraak gemaakt voor twee huisbezoeken, een met moeder en een met vader. Voorafgaand aan het eerste bezoek ontvingen de ouders een set vragenlijsten en bij het eerste bezoek volgde een tweede set vragenlijsten.

De gezinnen werden bezocht door twee getrainde onderzoeksassistenten. Ouders waren op de hoogte van een belangrijk doel van het onderzoek, namelijk: onderzoek naar de sociaal-emotionele ontwikkeling van twee kinderen binnen één gezin. Bij binnenkomst werd de ouder verder ingelicht over het verloop van het bezoek. Het bezoek bestond uit een aantal opdrachten die gefilmd werden, waarbij een deel van de opdrachten uitgevoerd werd door de ouder en één van de twee kinderen, het andere deel werd uitgevoerd door de ouder en beide kinderen. Na afloop waren er voor de ouder een drietal computertaken. Het tweede huisbezoek met de andere ouder vond ongeveer een week na het eerste bezoek plaats.

Meetinstrumenten

De vragenlijsten en de computertaken van de ouders zijn onderdeel van de huisbezoeken waarin observaties plaatsvonden. Dit onderzoek richt zich enkel op de

resultaten van de computertaak van de ouder en op de resultaten van één van de vragenlijsten die zich richt op gender-stereotypische denkbeelden van beide ouders.

Vragenlijst. Om de gender-stereotypische denkbeelden van ouders op een expliciete manier te meten worden vragen afkomstig van de Childrearing Sex Role Attitude Scale (CRSRAS) (Adapted from Burge, 1981) gebruikt. In deze schaal wordt naar de mening van ouders gevraagd over gender-stereotypen in de opvoeding. De schaal is gebaseerd op stereotypen en meet de houding van ouders op onder andere de gebieden van genderspecifieke activiteiten, emotionele expressie en carrièremogelijkheden voor meisjes en jongens (Cahill & Adams, 1997). De vragen uit de CRSRAS worden door de ouders beoordeeld door middel van een 5-punts Likert-scale. Ouders kunnen een standpunt innemen die uiteenloopt van ‘helemaal mee eens’ tot ‘helemaal mee oneens’. Wanneer ouders sterke expliciete gender-stereotypische denkbeelden hebben, hebben zij een lage waarde op de CRSRAS. Met een Cronbach’s alpha van 0,73 bij moeders en een Cronbach’s alpha van 0,78 bij vaders is deze schaal betrouwbaar.

Computertaak. De computertaak van de ouder richt zich op impliciete stereotypen over gender. Om de mate van stereotypische associaties tussen begrippen in het onderbewuste van de ouders te meten wordt de Gender-Carrière Implicit Association Test (IAT) gebruikt. Deze Gender-Carrière IAT wordt gebruikt om verbanden te kunnen leggen tussen de impliciete sociale cognitie en genderspecifiek opvoeden (Greenwald & Banaji, 1995). De Gender-Carrière IAT omvat opdrachten waarbij de reactiesnelheid en het aantal fouten gemeten wordt tijdens een congruent en een incongruent blok. In random volgorde moeten de begrippen ingedeeld worden in de categorieën “carrière” en “man” versus “gezin” en “vrouw” (congruent blok) als tussen “gezin” en “man” versus “carrière” en “vrouw” (incongruent blok). De instructie van de IAT verschijnt op het scherm, waardoor de ouder de taak zelfstandig kan maken. Door het (zo snel mogelijk) indrukken van één van twee knoppen, links en rechts van de computer, verdelen de ouders de begrippen in de juiste categorieën (Tabel 1). Door meerdere categorieën dezelfde respons te geven, helpt associëren met sneller categoriseren. De snelheid waarmee het categoriseren gebeurt, wordt gemeten en gekoppeld aan gender-stereotypische denkbeelden van de ouder. Uit onderzoek is gebleken dat wanneer een ouder meer associatie met de relatie tussen de categorieën heeft, dit een snellere reactietijd oplevert (Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998). Het zou gemakkelijker moeten zijn om dezelfde gedragsrespons (drukken op een knop) te maken bij concepten die sterker geassocieerd worden (congruent) dan concepten die minder sterk geassocieerd worden met elkaar (incongruent) (Greenwald et al., 1998). Er wordt gesproken over een positief Gender-Carrière IAT-effect wanneer ouders de knoppen sneller indrukken tijdens het congruente blok

dan tijdens het incongruente blok. Het verschil in reactietijd tussen de twee blokken wordt toegeschreven aan het leggen van gender-stereotypische associaties (Banaji & Greenwald, 1995). Wanneer ouders sterke gender-stereotypische denkbeelden hebben, scoren zij hoog op de IAT.

Tabel 1. *Overzicht van de woorden die in beeld komen tijdens de Gender-Carrière IAT.*

Categorie	begrippen
Carrière	management, professional, bedrijf, salaris, kantoor, zaken, carrière
Gezin	thuis, ouders, kinderen, gezin, huwelijk, bruiloft, familieleden
Mannennamen	Jan, Daniel, Paul, Ben, Jeffrey
Vrouwennamen	Julia, Michelle, Anna, Emily, Rebecca

Analysemethoden

Er is binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van verschillende statistische methoden. Door middel van de Pearson's correlatiecoëfficiënt wordt de samenhang tussen impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden onderzocht. Voor de juiste interpretatie van de expliciete gender-stereotypische denkbeelden is een aantal vragen van de CRSRAS omgepoold. De Pearson's correlatiecoëfficiënt wordt tevens berekend om de samenhang te toetsen tussen gender-stereotypische denkbeelden en leeftijd en opleidingsniveau. Om eventuele verschillen in gender-stereotypische denkbeelden tussen vaders en moeders te kunnen bepalen, worden gepaarde *t*-toetsen uitgevoerd. Onafhankelijke *t*-toetsen zullen worden uitgevoerd om na te gaan of er verschillen zijn tussen de gender-stereotypische denkbeelden van ouders met verschillende gezinssamenstellingen. De verschillende gezinssamenstellingen (gezinnen met twee meisjes, gezinnen met twee jongens, gezinnen met als oudste kind een meisje en als jongste een jongen en gezinnen met als oudste kind een jongen en als jongste kind een meisje) zijn voor analyses verdeeld in nieuwe categorieën. Passend bij de onderzoeksvragen zijn er categorieën gemaakt gebaseerd op homo- en heterogeniteit van het gezin en het geslacht van één van de kinderen. In de analyses met homo- en heterogene gezinnen bestaat een categorie uit alle gezinnen met twee meisjes en met twee jongens, de andere categorie bestaat uit gezinnen met een meisje en een jongen. Andere analyses worden uitgevoerd met twee categorieën die gebaseerd zijn op het geslacht van het

oudste kind. Er zullen tevens *t*-toetsen worden uitgevoerd met een verdeling tussen de gezinnen afhankelijk van het geslacht van het jongste kind.

Vormen en richting van eventuele verbanden tussen leeftijd, gezinssamenstelling en gender-stereotypische denkbeelden worden onderzocht door middel van regressieanalyses. Om te toetsen of het opleidingsniveau van ouders een rol als moderator kan spelen, wordt ook deze meegenomen in een regressieanalyse. Het opleidingsniveau van ouders is gerapporteerd in categorieën, vanuit deze categorieën is een numerieke variabele gecreëerd. Het numerieke opleidingsniveau is gebaseerd op de hoeveelheid onderwijsjaren van beide ouders afzonderlijk. Het doorlopen van de basisschool telt 6 onderwijsjaren, MAVO/LBO/LTS en VSO staat voor 10 jaar, HAVO/VWO/gymnasium/MBO/MTS en MEAO staat voor 12,5 jaar, HBO/propedeuse of kandidaat universiteit voor 14 jaar en master/doctoraal hogeschool en post-HBO voor 18 onderwijsjaren. De moderatoranalyse is uitgevoerd met behulp van een lineaire regressieanalyse. Om het moderatoreffect van gender-stereotypische denkbeelden en leeftijd te onderzoeken zullen de numerieke variabelen allereerst gecentreerd worden. Bij het regressiemodel zal het interactie-effect van de gecentreerde variabelen leeftijd en opleidingsniveau geïnterpreteerd worden naar statistische significantie.

Resultaten

De hoofdvraag van deze scriptie is: “Beïnvloeden gezinssamenstelling, geslacht en leeftijd van de ouder de mate waarin zij genderspecifiek opvoeden?”. Om tot beantwoording van deze vraag te komen, zijn verschillende analyses uitgevoerd. De resultaten hiervan, zullen in dit hoofdstuk behandeld worden.

Descriptieve analyses

De meeste van de 100 participerende ouderparen (73%) zijn getrouwd, 7% heeft hun relatie wettelijk vastgelegd als geregistreerd partnerschap, 12% is in het bezit van een samenlevingscontract en 8% van de ouders is ongetrouwd. Meer dan tweederde (68%) van de gezinnen heeft een hoge sociaaleconomische status en de overige 32% van de gezinnen heeft een gemiddelde sociaaleconomische status. De leeftijd van moeders ligt tussen 25 en 43 jaar ($M = 34,11$; $SD = 3,74$) en van vaders tussen de 25 en 45 jaar ($M = 36,41$; $SD = 4,20$). De vaders zijn gemiddeld ouder dan de moeders in deze steekproef ($t(99) = -6,77$; $p < 0,05$). Er is een sterke significante samenhang tussen het opleidingsniveau van vaders en moeders ($r = 0,49$; $p < 0,01$). De verdeling van opleidingsniveau is weergegeven in Tabel 2. Het aantal opleidingsjaren is gebaseerd op het opleidingsniveau, het verschil in het aantal opleidingsjaren tussen moeders ($M = 15,60$; $SD = 2,34$) en vaders ($M = 15,32$; $SD = 2,47$) is niet significant ($t(99) = -1,15$; $p = 0,25$). Dit betekent dat vaders en moeders ongeveer even hoog opgeleid zijn. De steekproef bestaat enkel uit hoog- en gemiddeld opgeleide ouders, van de moeders is 81% hoog opgeleid, de overige 19% is gemiddeld opgeleid. Van de vaders is 78% hoog opgeleid en 22% gemiddeld opgeleid.

Tabel 2. *Frequentieverdeling opleidingsniveau*

Opleidingsniveau	Moeders	Vaders
MAVO/LBO/LTS en VSO	0	3
HAVO/VWO/gymnasium/MBO/MTS en MEAO	19	19
HBO/propedeuse of kandidaat universiteit	34	35
master/doctoraal hogeschool en post-HBO	47	43

Data-inspectie

Voor het analyseren van de scores van de deelnemende vaders en moeders bleek een aantal waarden te ontbreken. Alle missende waarden op de IAT en op items van de CRSRAS van zowel vaders als moeders hebben de gemiddelde score gekregen. Sterk afwijkende waarden zijn gevonden voor de variabelen leeftijd, scores op de IAT en scores op de CRSRAS voor zowel vaders als moeders. Deze uitbijters hebben een nieuwe waarde gekregen, gebaseerd op de laagste- of hoogste 5%-score.

Impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden

Er zijn correlaties berekend om de verwachte samenhang tussen impliciete en expliciete stereotypische denkbeelden te onderzoeken voor zowel vaders als moeders. De reactietijden van de Gender-Carrière IAT werden gebruikt om impliciete gender-stereotypische denkbeelden te interpreteren. Wanneer het congruente blok sneller gemaakt wordt dan het incongruente blok, wijst dit op stereotypen. Een ouder die het congruente blok veel sneller maakt dan het incongruente blok heeft sterke gender-stereotypische denkbeelden. De somscore van de CRSRAS is gebruikt voor de interpretatie van expliciete gender-stereotypische denkbeelden. Een hoge waarde op de CRSRAS staat voor zwakke stereotypische denkbeelden.

Om de verwachte samenhang tussen impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders te onderzoeken, zijn er correlaties berekend. Er is echter geen significante correlatie gevonden tussen impliciete en expliciete stereotypische denkbeelden van zowel vaders ($r = -0,07$; $p = 0,48$) als moeders ($r = -0,10$; $p = 0,32$). Dit betekent dat er geen samenhang tussen impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van een ouder is aangetoond. Om te onderzoeken of er een samenhang in gender-stereotypische denkbeelden tussen vaders en moeders binnen één gezin is, is een correlatie berekend tussen beide ouders. Er blijkt een positieve correlatie te zijn tussen expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders ($r = 0,42$; $p < 0,05$) (Tabel 3). Dit betekent dat er een verband is tussen expliciete gender-stereotypische denkbeelden van de vader en gender-stereotypische denkbeelden van de moeder binnen één gezin. Uit de correlatieberekening tussen impliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders blijkt geen significante correlatie ($r = 0,06$; $p = 0,55$).

Tabel 3. *Correlaties gender-stereotypische denkbeelden*

	Expliciet	Impliciet
Expliciete gender-stereotypische denkbeelden	0,42*	-0,10
Impliciete gender-stereotypische denkbeelden	-0,07	0,06

* $p < 0,05$

Noot. De correlatie rechtsboven is de correlatie tussen de impliciete en expliciete score van vaders, de correlatie linksonder is de correlatie tussen de impliciete en expliciete score van moeders. Op het diagonaal staan de correlaties tussen beide ouders.

Vaders en moeders

Door middel van twee gepaarde t -testen is het verwachte verschil tussen vaders en moeders in gender-stereotypische denkbeelden onderzocht. Uit de gepaarde t -test met betrekking tot expliciete gender-stereotypische denkbeelden, blijken vaders significant sterkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden te hebben dan moeders ($t(100) = 4,22$; $p < 0,05$; Cohen's $d = 0,56$). Moeders ($M = 63,57$; $SD = 6,90$) hebben een hogere gemiddelde score op de CRSRAS, moeders hebben dus zwakkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden dan vaders ($M = 59,55$; $SD = 7,42$). Uit de gepaarde t -test met impliciete gender-stereotypische denkbeelden blijkt geen significant verschil tussen vaders en moeders ($t(100) = -1,43$; $p = 0,16$; Cohen's $d = 0,20$).

Tussen leeftijd van vaders en hun expliciete gender-stereotypische denkbeelden is een significante correlatie gevonden ($r = 0,25$; $p < 0,05$) (Tabel 4). Er is geen correlatie gevonden tussen impliciete stereotypische denkbeelden en de leeftijd van vaders ($r = -0,08$; $p = 0,42$). De correlatie tussen expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders en leeftijd kan gezien worden als trend ($r = 0,20$; $p = 0,052$). Ook voor moeders is de correlatie tussen impliciete gender-stereotypische denkbeelden en leeftijd niet significant ($r = 0,05$; $p = 0,63$).

Tabel 4. *Correlaties leeftijd en gender-stereotypische denkbeelden*

	Leeftijd vaders	Leeftijd moeders
Expliciete gender-stereotypische denkbeelden	0,25*	0,20
Impliciete gender-stereotypische denkbeelden	-0,08	0,05

* $p < 0,05$

Onafhankelijke *t*-testen zijn uitgevoerd om verschillen tussen de gender-stereotypische denkbeelden van zowel vaders als moeders van verschillende gezinssamenstellingen te kunnen analyseren. Significante verschillen tussen homo- en heterogene gezinnen zijn in zowel impliciete als expliciete gender-stereotypische denkbeelden bij beide ouders niet gevonden (Tabel 5).

Tabel 5. *Gender-stereotypische denkbeelden van homo- en heterogene gezinssamenstellingen voor vaders en moeders.*

Stereotypen	Homogene gezinnen		Heterogene gezinnen		<i>t</i> (<i>df</i>)	<i>p</i>
	<i>M</i> (<i>SD</i>)		<i>M</i> (<i>SD</i>)			
Expliciet moeders	64,25	(6,47)	62,90	(7,32)	0,97 (98)	0,33
Expliciet vaders	59,36	(7,81)	59,74	(7,09)	-0,26 (98)	0,80
Impliciet moeders	139,54	(130,85)	135,66	(136,32)	0,15 (98)	0,89
Impliciet vaders	114,45	(125,19)	108,99	(138,16)	0,21 (98)	0,84

Het geslacht van het jongste kind blijkt invloed te hebben op expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders ($t(98) = -2,33$; $p = 0,02$) en moeders ($t(98) = -2,32$; $p = 0,02$) (Tabel 6). Zowel vaders als moeders met als jongste kind een jongen hebben sterkere gender-stereotypische denkbeelden dan ouders met als jongste kind een meisje. Significante verschillen tussen gezinnen met een jongen of meisje als oudste kind zijn niet gevonden (Tabel 7). Invloeden van het geslacht van het oudste kind, evenals verschillen in homo- en heterogene gezinnen, worden niet gevonden in gender-stereotypische denkbeelden van ouders.

Tabel 6. *Gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders afhankelijk van het geslacht van het jongste kind.*

	Jongste jongen		Jongste meisje		<i>t</i> (<i>df</i>)	<i>p</i>
	<i>M</i> (<i>SD</i>)		<i>M</i> (<i>SD</i>)			
Expliciet moeders	62,01	(6,99)	65,14	(6,52)	-2,32 (98)	0,02
Expliciet vaders	57,86	(6,61)	61,24	(7,86)	-2,33 (98)	0,02
Impliciet moeders	131,64	(132,76)	143,56	(134,23)	-0,45 (98)	0,66
Impliciet vaders	118,46	(126,24)	104,99	(136,92)	0,51 (98)	0,61

Tabel 7. *Gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders afhankelijk van het geslacht van het oudste kind.*

Stereotypen	Oudste jongen		Oudste meisje		<i>t</i> (<i>df</i>)	<i>p</i>
	<i>M</i> (<i>SD</i>)		<i>M</i> (<i>SD</i>)			
Expliciet moeders	64,67	(6,36)	62,48	(7,31)	1,56 (98)	0,11
Expliciet vaders	59,80	(7,07)	59,80	(7,83)	0,34 (98)	0,74
Impliciet moeders	139,82	(152,81)	135,38	(111,15)	0,17 (98)	0,87
Impliciet vaders	101,90	(143,36)	121,55	(118,43)	-0,75 (98)	0,46

Voorspellers van gender-stereotypische denkbeelden

Uit de correlatieberekening blijkt dat expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders beïnvloed worden door zijn leeftijd ($r = 0,25$; $p < 0,05$). Om te controleren of homo- en heterogene gezinnen en het geslacht van het oudste en het jongste kind ook expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders kunnen beïnvloeden, zijn er verschillende regressieanalyses uitgevoerd. Uit de analyses met homo- en heterogene gezinnen en leeftijd van vaders blijkt een hoofdeffect voor leeftijd van vaders op de expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders ($t(97) = 2,56$; $\beta = 0,25$; $p < 0,05$) (Tabel 8). Oudere vaders hebben zwakkere stereotypische denkbeelden dan jongere vaders. Uit de regressieanalyse van vaders met het geslacht van het jongste kind blijken zowel het geslacht van het jongste kind als de leeftijd van vader significante voorspellers voor de expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders. Vaders met een jongen als jongste kind hebben sterkere stereotypische denkbeelden dan vaders met als jongste kind een meisje ($t(98) = 2,33$ $\beta = 0,23$; $p < 0,05$) (Tabel 9). In de analyse met de variabelen leeftijd en het geslacht van het oudste kind, blijkt eveneens een hogere leeftijd een significante voorspeller voor zwakkere gender-stereotypische denkbeelden bij vaders ($t(98) = 2,55$; $\beta = 0,25$; $p < 0,05$) (Tabel 10). Uit de regressieanalyses blijkt dat de leeftijd van vaders ongeacht het geslacht van het oudste of het jongste kind en de homo- en heterogeniteit van het gezin een significante voorspeller is voor de mate van het expliciete gender-stereotypische denken. Tevens is het geslacht van het jongste kind een voorspeller, de variabelen homo- en heteroegen gezin en het geslacht van het oudste kind blijken geen voorspellers te zijn.

Tabel 8. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders met de predictoren leeftijd en homo- en heterogeen gezinnen.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	R ²
1	(Constante)	58,98	2,36			0,03
	Homo- en heterogeen gezin	0,38	1,49	0,03	0,80	
2	(Constante)	43,34	6,53			0,25
	Homo- en heterogeen gezin	-0,05	1,46	0,00	0,98	
	Leeftijd vader	0,45	0,18	0,25	0,01	

Tabel 9. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders met de predictoren leeftijd en geslacht van het jongste kind.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	R ²
1	(Constante)	54,48	2,30	0,23		0,05
	Geslacht jongste	3,38	1,45		0,02	
2	(Constante)	40,64	6,37	0,20		0,10
	Geslacht jongste	2,93	1,44	0,23	0,04	
	Leeftijd vader	0,34	0,17		0,02	

Tabel 10. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders met de predictoren leeftijd en geslacht van het oudste kind.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	R ²
1	(Constante)	60,30	2,36			0,00
	Geslacht oudste	-0,50	1,49	-0,03	0,74	
2	(Constante)	43,40	7,02			0,06
	Geslacht oudste	-0,06	1,46	0,00	0,97	
	Leeftijd vader	0,45	0,18	0,25	0,01	

Uit de regressieanalyses van moeders, met de predictoren homo- en heterogene gezinnen en leeftijd van moeders, blijkt net als bij de vaders, leeftijd een significante voorspeller voor de mate van het expliciete gender-stereotypische denken van moeders ($t(98) = 2,20$; $\beta = 0,22$; $p < 0,05$) (Tabel 11). Zowel oudere vaders als oudere moeders blijken zwakkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere ouders. Uit de analyses met geslacht van het jongste kind blijkt naast de leeftijd van moeders ook het geslacht van het jongste kind een significante voorspeller voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders ($t(98) = 2,32$; $\beta = 0,23$; $p < 0,05$) (Tabel 12). Moeders met als jongste kind een jongen hebben sterkere gender-stereotypische denkbeelden dan moeders met als jongste kind een meisje. Echter uit de regressieanalyse gebaseerd op het geslacht van het oudste kind, blijkt dat zowel de leeftijd van moeder ($t(98) = 1,75$; $\beta = 0,18$; $p = 0,08$) als het geslacht van het oudste kind ($t(98) = -1,56$; $\beta = -0,16$; $p = 0,11$) geen voorspellers zijn voor de expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders (Tabel 13).

Tabel 11. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders met de predictoren leeftijd en homo- en heteroogeen gezin.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	<i>R</i> ²
1	(Constante)	65,59	2,18			0,01
	Homo- en heteroogeen gezin	-1,35	1,38	-0,10	0,33	
2	(Constante)	52,55	6,31			0,06
	Homo- en heteroogeen gezin	-1,91	1,38	-0,14	0,17	
	Leeftijd moeder	0,41	0,19	0,22	0,03	

Tabel 12. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders met de predictoren leeftijd en geslacht van het jongste kind.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	<i>R</i> ²
1	(Constante)	58,87	2,14			0,05
	Geslacht jongste	3,13	1,35	0,23	0,02	
2	(Constante)	47,49	6,38			0,09
	Geslacht jongste	3,01	1,34	0,22	0,03	
	Leeftijd moeder	0,34	0,18	0,18	0,06	

Tabel 13. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders met de predictoren leeftijd en geslacht van het oudste kind.*

Model		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	<i>R</i> ²
1	(Constante)	66,85	2,17			0,03
	Geslacht oudste	-2,19	1,37	-0,16	0,11	
2	(Constante)	45,32	6,94			0,06
	Geslacht oudste	-1,82	1,37	-0,13	0,19	
	Leeftijd moeder	0,32	0,18	0,18	0,08	

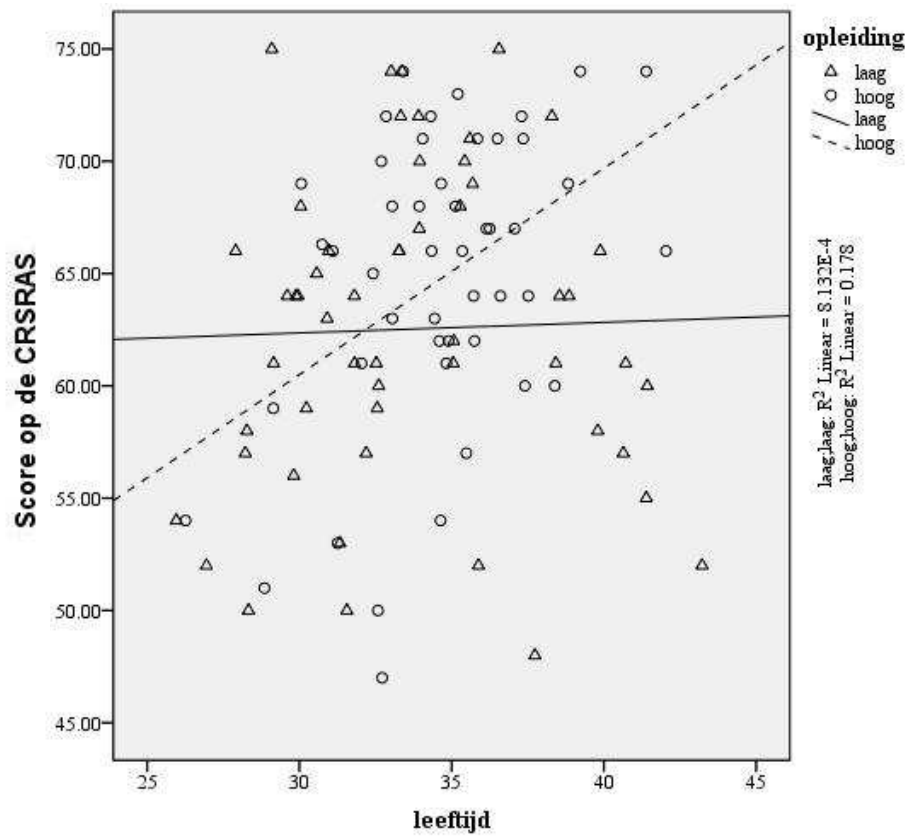
Opleidingsniveau

Tussen leeftijd en opleidingsniveau van vaders blijkt geen significante correlatie te bestaan ($r = -0,04$; $p = 0,72$), bij moeders is sprake van een trend ($r = 0,19$; $p = 0,054$). Om te testen of het aantal opleidingsjaren de correlatie tussen expliciete gender-stereotypische denkbeelden en leeftijd van moeders als moderator beïnvloedt, is een regressieanalyse uitgevoerd waarbij de gecentreerde waarden van opleidingsjaren, leeftijd en de interactie tussen opleidingsjaren en leeftijd van moeders zijn meegenomen. Uit de analyse blijkt een significant interactie-effect ($t(97) = 2,05$; $\beta = 0,16$; $p = 0,04$), er is dus naast het hoofdeffect van leeftijd ($t(97) = 2,37$; $\beta = 0,24$; $p = 0,02$) sprake van moderatie (Tabel 14).

Tabel 14. *Regressieanalyse voor expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders met de predictoren leeftijd, opleidingsniveau en de interactie tussen leeftijd en opleidingsjaren.*

Model						R ²
		<i>B</i>	<i>SEB</i>	β (Beta)	<i>p</i>	
1	(Constante)	63,57	0,68			0,06
	Opleiding	0,48	0,29	0,16	0,11	
	Leeftijd	0,32	0,18	0,18	0,08	
2	(Constante)	63,41	0,67			0,10
	Opleiding	0,44	0,29	0,15	0,13	
	Leeftijd	0,45	0,19	0,24	0,02	
	Interactie opleiding x Leeftijd	0,16	0,08	0,21	0,04	

De moderatie zorgt ervoor dat het positieve verband tussen leeftijd en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van moeders beïnvloed wordt door opleidingsniveau. Door de moderatie van opleidingsniveau lijken oudere moeders met een hogere opleiding sterkere stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere moeders met een hogere opleiding. Er lijkt geen verband te zijn tussen leeftijd en gender-stereotypisch denken voor lager opgeleide moeders. Als gevolg van de moderatie lijken jongere moeders met een lager opleidingsniveau zwakkere stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere moeders met een hoger opleidingsniveau, terwijl dit voor oudere moeders andersom geldt. Oudere moeders met een lager opleidingsniveau hebben sterkere stereotypische denkbeelden dan oudere moeders met een hoger opleidingsniveau. In Figuur 1 is de moderatie weergegeven, waarbij het opleidingsniveau gesplitst is in lage opleiding (tot 15 opleidingsjaren) en hoge opleiding (15 opleidingsjaren of meer).

Figuur 1. *Moderatie van opleidingsniveau op de correlatie tussen leeftijd en expliciete gender-stereotypische denkbelden van moeders.*

Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was om meer inzicht te krijgen in factoren die van invloed kunnen zijn op impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders binnen hetzelfde gezin. Onderzocht is of deze gender-stereotypen voorspeld kunnen worden uit gezinssamenstelling, leeftijd van de ouders en opleidingsniveau.

Impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden

Voor het onderzoeken van gender-stereotypische denkbeelden van ouders is onderscheid gemaakt tussen impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden. In deze studie werd geen samenhang gevonden tussen impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders. Op grond van de studie van Akrami en Ekehammar (2005), waar wel een samenhang tussen impliciete en expliciete stereotypen werd gevonden, werd een ander resultaat verwacht. Het contrasterende resultaat uit deze studie kan mogelijk verklaard worden door verschillen in doelstellingen tussen beide studies. Naast de intentie van beide onderzoeken om de relatie tussen impliciete en expliciete houdingen in stereotypen te onderzoeken, is het onderzoek van Akrami en Ekehammar (2005) gericht op etnische stereotypen in tegenstelling tot gender-stereotypen in deze studie.

Hiernaast wordt het gebrek aan samenhang tussen impliciete en expliciete denkbeelden in dit onderzoek wellicht veroorzaakt doordat de Gender-Carrière Impliciete Associatie Test een ander construct meet dan de test voor expliciete stereotypes, de CRSRAS. In de IAT wordt de stereotypische houding van ouders getest maar niet in verband gebracht met opvoeding, wat in de CRSRAS wel heel expliciet gebeurt. De Childrearing Sex Role Attitude Scale is ontwikkeld om de houding en denkbeelden van ouders ten aanzien van gender-stereotypisch speelgoed, activiteiten en gedragingen te beschrijven (Freeman, 2007). De IAT daarentegen test hoe rolbevestigend een ouder onbewust denkt (Banaji & Greenwald, 1995).

Mogelijk speelt tevens het sociaal wenselijk antwoorden van ouders een rol in het gebrek aan samenhang tussen bewuste en onbewuste gender-stereotypische denkbeelden. Ouders kunnen bij het invullen van de CRSRAS doen alsof ze minder gender-stereotypische denkbeelden hebben, wat bij de IAT niet mogelijk is. Omdat expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders zichtbaar zijn voor hun kinderen en tot uiting komen in dagelijkse situaties die betekenisvol kunnen zijn voor de opvoeding en ontwikkeling van kinderen (Freeman, 2007) is om die reden de beslissing genomen om enkel expliciete gender-stereotypische denkbeelden te interpreteren en deze in verband te brengen met gender-stereotypisch opvoeden.

Vaders en moeders

De resultaten uit deze studie die inzicht geven in de mate van het expliciete gender-stereotypische denken van ouders, indiceren dat verschillen en samenhang bestaan tussen denkbeelden van vaders en moeders. Een soortgelijk verschil en verband in de impliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders zijn niet gevonden. Uit deze studie blijken vaders sterkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden te hebben dan moeders. Dit resultaat is consistent met de studie van Turner en Gervai (1995) waarin vaders meer gender-stereotypen in de opvoeding laten zien dan moeders. Daarnaast lijkt het in deze studie zo te zijn dat wanneer een van de ouders sterke stereotypische denkbeelden heeft, zijn of haar partner ook sterke expliciete gender-stereotypische denkbeelden heeft. Dit is in overeenstemming met eerder onderzoek waarin ook samenhang gevonden werd tussen vaders en moeders in ideeën over de opvoeding en aanpak van hun kinderen (Caldera et al., 1989).

Gezinssamenstelling

Verwacht werd dat er verschillen in gender-stereotypische denkbeelden bestaan tussen ouders afhankelijk van het geslacht van hun kinderen. Uit deze studie blijkt dat enkel het geslacht van het tweede kind invloed heeft op stereotypische denkbeelden van ouders, het geslacht van eerstgeborene kinderen heeft dat niet. Ouders die als tweede kind een jongen hebben gekregen, hebben sterkere gender-stereotypische denkbeelden dan ouders met als jongste kind een meisje. Deze resultaten zijn in overeenstemming met eerder onderzoek. Een traditionele of egalitaire houding van ouders zouden bij jongste kinderen sterker zijn dan bij oudste kinderen (Marks, Bun Lam & McHale, 2009). Daarnaast indiceren Marks et al. (2009) dat zowel vaders als moeders meer tijd met hun jongste kind doorbrengen dan met hun oudste kind, wat zou kunnen betekenen dat de ouder zich meer in zijn of haar gender-stereotypische denkbeelden laat beïnvloeden door (het geslacht van) het jongste kind. Gelijk aan deze studie werden in een eerdere studie van O'Brien et al. (2000) geen grote verschillen gevonden tussen de gender-stereotypische denkbeelden van ouders met hun driejarige zoon of dochter. Het lijkt erop dat ouders zich minder in hun expliciete gender-stereotypische denkbeelden laten beïnvloeden door het geslacht van hun oudste kind ten opzichte van hun jongste kind. De beperkte effecten die het geslacht van kinderen binnen een gezin teweeg lijken te brengen, contrasteren met de hypothese die gegrond is op resultaten van de studie van Lovas (2005). Verwacht werd dat zowel het geslacht van de eerste- als tweedegeborene een rol speelt in de gender-stereotypische denkbeelden van ouders. Het verschil tussen de verwachting en het

resultaat zijn mogelijk te verklaren door een verschil in steekproeven. De steekproef van Lovas (2005) bestond uit vader, moeder en één kind van het gezin, wat zowel enig kinderen als oudste kinderen van het gezin waren. Afgeleid daarvan zou het kunnen zijn dat uitkomsten van het onderzoek van Lovas het resultaat zijn van de gemiddelde invloed die zowel jongste als oudste kinderen op hun ouders hebben en daardoor niet overeenkomen met de resultaten van dit onderzoek. Door de diversiteit aan effecten van eerste- en tweede geboren op gender-stereotypische denkbeelden van ouders lijkt de plaats van het kind in de kinderrij een relevante factor in dit onderzoek.

Opleidingsniveau en leeftijd van ouders

Naast de invloed van plaats in de kinderrij van kinderen, blijken ook leeftijd en opleidingsniveau van ouders een rol te spelen in gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders. De hypothese dat een hogere leeftijd samen gaat met sterkere stereotypische denkbeelden lijkt niet te kloppen. Leeftijd is bij vaders niet van invloed op hun gender-stereotypische denkbeelden. Bij moeders wordt het positieve verband tussen leeftijd en stereotypische denkbeelden beïnvloed door opleidingsniveau. Bij hoger opgeleide moeders is de mate van hun expliciete gender-stereotypische denken afhankelijk van leeftijd. Uit de resultaten van deze studie lijken oudere moeders met een hogere opleiding sterkere stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere moeders met een hogere opleiding. Bij lager opgeleide moeders lijkt er geen verband tussen leeftijd en mate van stereotypisch denken. Hierdoor lijken jongere moeders met een lager opleidingsniveau zwakkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere moeders met een hoger opleidingsniveau, terwijl dit voor oudere moeders andersom is. Oudere moeders met een lagere opleiding hebben juist sterkere stereotypische denkbeelden dan leeftijdsgenoten met een hogere opleiding. De resultaten uit deze studie zijn met betrekking tot oudere moeders in overeenstemming met Kulik (2002). Kulik (2002) concludeerde dat hoe hoger het opleidingsniveau van moeders is, hoe meer ruimdenkend zij zijn en hoe zwakker hun gender-stereotypische denkbeelden zijn. Er is geen hoofdeffect gevonden van leeftijd op gender-stereotypische denkbeelden van moeders, maar het interactie-effect waarbij leeftijd en stereotypische denkbeelden van moeders afhankelijk zijn van het opleidingsniveau doet zich in dit onderzoek wel voor. In het onderzoek van Kulik (2002) werd de nadruk gelegd op werkende en hoog opgeleide moeders ten opzichte van lager opgeleide moeders en huisvrouwen. Uit haar studie bleken werkstatus en opleidingsniveau van moeders van grotere invloed op de gender-stereotypische houding van ouders dan de werkstatus van vaders. Deze

resultaten komen overeen met de resultaten van dit onderzoek, waarin het opleidingsniveau van vaders geen invloed lijkt te hebben op de relatie tussen leeftijd en expliciete gender-stereotypische denkbeelden.

Limitaties en vervolgonderzoek

Het onderzoek heeft een aantal interessante resultaten opgeleverd. Desondanks zijn er enige opmerkingen te plaatsen ter motivatie voor nader onderzoek. Zo vraagt de invloed van leeftijd en het gebrek aan invloed van het opleidingsniveau van vaders om aanvullend onderzoek. Door gebruik te maken van een grotere en meer diverse onderzoeksgroep, met onder andere meer spreiding in opleidingsniveau en sociaal economische status van de ouders, kunnen meer generaliserende uitspraken gedaan worden.

Een ander aspect is de validiteit van de uitkomsten van de meetinstrumenten. In vervolgonderzoek naar gender-stereotypische denkbeelden in relatie met opvoeding is het aan te bevelen om voor het onderzoeken van impliciete gender-stereotypische denkbeelden een alternatief meetinstrument te gebruiken, ter vervanging van de IAT. Het gehanteerde instrument voor het meten van de expliciete gender-stereotypische denkbeelden is echter voldoende valide. In de CRSRAS komen zowel contrastereotyperingen als stereotyperingen aan bod. Hiermee neemt de kans op sociaal wenselijk invullen af, waardoor ook de betrouwbaarheid van de CRSRAS voldoende gewaarborgd is (Radvansky, Lynchard & Von Hippel, 2009). Naast het gebruik van de CRSRAS zouden observaties interessant zijn om als aanvulling op dit onderzoek gender-stereotypische denkbeelden in de praktijk te kunnen bestuderen. Aanvullend zou meer gericht onderzoek naar stereotypen van kinderen overwogen kunnen worden om zo de effecten van gender-stereotypische denkbeelden van ouders op kinderen te kunnen onderzoeken. Wanneer kinderen geobserveerd zouden worden in situaties waarin zij individueel keuzes moeten maken tussen verschillende (gender-)stereotypische handelingen en voorwerpen, zou daardoor inzicht in de voorkeuren van kinderen verkregen kunnen worden. Vervolgens zouden deze voorkeuren in verband gebracht kunnen worden met de houdingen en denkbeelden van ouders. De onderzoeksresultaten van de longitudinale vierjarige studie worden verzameld om zo het verloop van gender-stereotypisch opvoeden te kunnen blijven volgen. Door het voortduren van deze studie wordt meer inzicht verkregen in de relatie tussen gender-stereotypische denkbeelden van ouders en hun kinderen.

Naast het opleidingsniveau zijn in dit onderzoek geen andere potentiële mediators en moderators meegenomen in onderzoek naar de mate van het gender-stereotypische denken van ouders. Uit onderzoek van Kulik (2002) bleek de werkstatus van moeder een belangrijke

factor in stereotypische denkbeelden van ouders. Onderzoek naar arbeidstijd en werkstatus van moeders in relatie met de zorg voor kinderen levert wisselende resultaten op voor betrokkenheid en zorgtaken van ouders binnen een gezin (Lamb, 1997; Nock & Kingston, 1988). De arbeidsparticipatie en het aantal werkuren van moeders zou in vervolgonderzoek in beschouwing genomen kunnen worden om gender-stereotypische rolpatronen verder te onderzoeken en meer inzicht te krijgen in factoren die gender-stereotypische denkbeelden van ouders beïnvloeden. Naast werkstatus zouden verschillende facetten van eensgezindheid van ouders in onderzoek naar opvoeding en stereotypische denkbeelden geïntegreerd kunnen. Lovas (2005) concludeerde vanuit zijn onderzoek dat de al dan niet aanwezige eensgezinde houding van ouders door verschillende gezinsfactoren beïnvloed wordt, waaronder de diversiteit van dochters en zonen in een gezin. Rekening houdend met het resultaat uit deze studie dat er eensgezindheid bij ouders bestaat in expliciete denkbeelden, is het denkbaar dat er een interessante samenhang zou kunnen bestaan tussen gezinssamenstelling, eensgezindheid van ouders en stereotypische denkbeelden.

Slotconclusie

De onderzoeksvraag of de factoren leeftijd, gezinssamenstelling en opleidingsniveau van invloed zijn op de impliciete en expliciete gender-stereotypische denkbeelden van ouders, kan gedeeltelijk bevestigd worden. Er bestaan verschillen en samenhang in (expliciete) gender-stereotypische denkbeelden van vaders en moeders binnen één gezin maar ook tussen ouders van verschillende gezinnen. Zo blijkt uit dit onderzoek dat vaders sterkere expliciete gender-stereotypische denkbeelden hebben dan moeders, waarbij oudere vaders zwakkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan jongere vaders. Het positieve verband tussen leeftijd en stereotypische denkbeelden van moeders lijkt te worden beïnvloed door het opleidingsniveau van de moeders. Oudere moeders met een hogere opleiding lijken sterkere stereotypische denkbeelden te hebben dan jongere moeders met een hogere opleiding. Bij lager opgeleide moeders lijkt er geen verband tussen leeftijd en mate van stereotypisch denken. Zowel voor vaders als voor moeders geldt dat wanneer zij als jongste kind een meisje hebben, zij zwakkere gender-stereotypische denkbeelden hebben dan ouders met als jongste kind een jongen. De als tweede geboren kinderen lijken hun ouders' expliciete gender-stereotypische denkbeelden dus meer te beïnvloeden dan oudste kinderen of de combinatie van het geslacht van het jongste en oudste kind. Dit suggereert dat de plaats van kinderen in de kinderrij belangrijk is in onderzoek naar gender-stereotypische denkbeelden van ouders.

Meer onderzoek is wenselijk om ook andere (externe) invloeden op gender-stereotypische denkbeelden van ouders in verband te kunnen brengen met mogelijke effecten voor kinderen.

Referenties

- Akrami, N., & Ekehammar, B. (2005). The association between implicit and explicit prejudice: the moderating role of motivation to control prejudiced reactions. *Scandinavian Journal of Psychology, 46*, 361–366.
- Baker, J. K., Fenning, R. M., & Crnic, K. A. (2010). Emotion socialization by mothers and fathers: Coherence among behaviors and associations with parent attitudes and associations with parent attitudes and children's social competence. *Social development, 20*, 412-430.
- Banaji, M. R., & Greenwald, A. G. (1995). Implicit gender stereotyping in judgments of fame. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 181-198.
- Barber, B. K., Stolz, H. E. & Olsen, J. A. (2005) Parental support, psychological control, and behavioral control: assessing relevance across time, culture, and method. *Monographs of the society for research in child development, 70*, 105–124.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. In W. Damon (Ed.), *Child development today and tomorrow* (pp. 349-378). San Francisco: Jossey-Bass.
- Burge, P. L. (1981). Parental child-rearing sex-role attitudes related to social issue sex-role attitudes and selected demographic variables. *Home Economics Research Journal, 9*, 193-199.
- Cahill, B., & Adams, E. (1997). An exploratory study of early childhood teachers' attitudes toward gender roles I. *Sex Roles, 36*, 517-529.
- Caldera, Y. M., Huston, A. C., & O'Brien, M. (1989). Social interactions and play patterns of parents and toddlers with feminine, masculine, and neutral toys. *Child Development, 60*, 70–76.
- Centraal Bureau voor de Statistiek, <http://statline.cbs.nl>, 27-01-2011.
- Cherney, I. D., & Dempsey, J. (2011). Young children's classification, stereotyping and play behaviour for gender neutral and ambiguous toys. *Educational Psychology, 30*, 651-669.
- Cherney, I. D., Kelly-Vance, L., Glover, K., Ruane, A., & Ryalls, B. (2003). The effects of stereotyped toys and gender on play assessment in children aged 18–47 months. *Educational Psychology, 23*, 95–105.
- Coltrane, S. (2001). Marketing the marriage "solution": misplaced simplicity in the politics of fatherhood: 2001 presidential address to the pacific sociological association. *Sociological Perspectives, 44*, 387-418.

- Dragowski, E. A., Scharrón-del Río, M. R., & Sandigorsky, A. L. (2011). Childhood gender identity... disorder? developmental, cultural, and diagnostic concerns. *Journal of Counseling & Development*, 89, 360-366.
- Freeman, N. K. (2007). Preschoolers' perceptions of gender appropriate toys and their parents' beliefs about genderized behaviors: miscommunication, mixed messages, or hidden truths? *Early childhood education journal*, 34, 357-366.
- Green, R., Fuller, M., Rutley, B. R., & Hendler, J. (1972). Playroom toys preference of fifteen masculine and fifteen feminine boys. *Behavior Therapy*, 3, 425-429
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The Implicit Association Test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1464-1480.
- Grusec, J.E., & Hastings, P.D. (Eds.) (2007). *Handbook of Socialization*. New York: Guilford.
- Hildebrandt, E., & Littig, B. (2006). Concepts, approaches and problems of work-life balance. *European Societies*, 8, 215-222.
- Kulik, L. (2002). The impact of social background on gender-role ideology parents' versus children's attitudes. *Journal of family issues*, 23, 53-73.
- Lamb, M. E. (Ed.) (1997). Fathers and their roles. *The role of the father in child development, in child development*. New York: Wiley.
- Lindsey, E. W., Cremeens, P. R., & Caldera, Y. M. (2010). Gender differences in mother-toddler and father-toddler verbal initiations and responses during a caregiving and play context. *Sex Roles*, 63, 399-411
- Littlewood, M. F. (2009). Parenting styles and values: Mechanisms of intergenerational continuity and discontinuity. *Masters Abstracts International*, 47, 3074 - 3125.
- Lovas, G. S. (2005). Gender and patterns of emotional availability in mother-toddler and father-toddler dyads. *Infant Mental Health Journal*, 26, 327-353.
- Lytton, H. & Romney, D. M. (1991). Parent's differential socialization of boys and girls: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 109, 267-296.
- Maccoby, E. E. (1990). Gender and relationships: A developmental account. *American Psychologist*, 45, 513- 520.
- Maccoby, E. E., Snow, M. E., & Jacklin, C. N. (1984). Children's dispositions and mother-child interaction at 12 and 18 months: A short-term longitudinal study. *Developmental Psychology*, 20, 459-472.
- Marks, J. L., Bun Lam, C., & McHale, S., M. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex Roles*, 61, 221-234.

- McElwain, N. L., Halberstadt, A. G., & Volling, B. L. (2007). Mother- and father-reported reactions to children's negative emotions: Relations to young children's emotional understanding and friendship quality. *Child Development, 78*, 1407-1425.
- Mesman, J., Alink, L. R. A., Van Zeijl, J., Stolk, M. N., Bakermans-Kranenburg, M. J., Van IJzendoorn, M. H., Juffer, F., & Koot, H. M. (2008). The observation of early childhood physical aggression: A psychometric study of the system for coding early physical aggression (SCEPA). *Aggressive Behaviour, 34*, 539-552.
- Nock, S.L. en P.W. Kingston (1988). Time with children: The impact of couples' work-time commitments, *Social Forces, 67*(1): 59-85.
- O'Brien, M., Peyton, V., Mistry, R., Hruda, L., Jacobs, A., Caldera, Y., Huston, A., & Roy, C. (2000). Gender-role cognition in three-year-old boys and girls. *Sex Roles, 42*, 1007 – 1025.
- O'Donnel, J. M. (2001). Paternal involvement in kinship foster care services in one father and multiple father families. *Child Welfare, 80* (Special Issue), 453-479.
- Parke, R. D., Buriel, R. (2001). Socialization in infancy and childhood. In P. Baltes & N. Smelser (Eds.) *Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*.
- Pomerleau, A., Bolduc, D., Malcuit, G., & Cosette, L. (1990). Pink or blue: Environmental gender stereotypes in the first two years of life. *Sex Roles, 22*, 359–367.
- Radvansky, G. A., Lynchard, N. A., & Von Hippel, W. (2009). Aging and stereotype suppression. *Aging, Neuropsychology, and Cognition, 16*, 22–32.
- Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C., & Osgood, D.W. (2007). Warmth with mothers and fathers and fathers from middle childhood to late adolescence: within- and between-families comparisons. *Developmental Psychology, 43*, 551-563.
- Slaby, R. G., & Frey, K. S. (1975). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child Development, 46*, 849 – 856.
- Snow, M. E., Jacklin, C. N., & Maccoby, E. E. (1983). Sex-of-child differences in father-child interaction at one year of age. *Child Development, 54*, 227-232.
- Turner, P. J., & Gervai, J. (1995). A multidimensional study of gender typing in preschool children and their parents: Personality, attitudes, preferences, behavior, and cultural differences. *Developmental Psychology, 31*, 759–772.
- Wood, E., Desmarais, S., & Gugula, S. (2002). The impact of parenting experience on gender stereotyped toy play of children. *Sex Roles, 47*, 40-49.